

KANCELARIA SENATU

BIURO LEGISLACYJNE

Warszawa, dnia 31 stycznia 2018 r.

Opinia do ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, ustawy o grobach i cmentarzach wojennych, ustawy o muzeach oraz ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary

(druk nr 722)

I. Cel i przedmiot ustawy

Ustawa przede wszystkim poszerza zakres przedmiotowy ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (ustawy o IPN).

Po pierwsze, ustawa przewiduje, że w obrębie działalności Instytutu Pamięci Narodowej (IPN) mieścić się będą sprawy związane z popełnionymi na osobach narodowości polskiej lub obywatelach polskich innych narodowości zbrodniami ukraińskich nacjonalistów i członków ukraińskich formacji kolaborujących z Trzecią Rzeszą Niemiecką (art. 1 pkt 1 ustawy o IPN) oraz definiuje pojęcie tych zbrodni (art. 2a ustawy o IPN). W konsekwencji (między innymi) śledztwa w sprawach o zbrodnie ukraińskich nacjonalistów i członków ukraińskich formacji kolaborujących będzie prowadzić prokurator oddziałowej komisji ścigania zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (art. 45 ustawy o IPN). Penalizowane będzie także publiczne zaprzeczanie takim zbrodniom (art. 55 ustawy o IPN).

Po drugie, ustawa dodaje do ustawy o IPN nowy rozdział 6c obejmujący grupę przepisów dotyczących cywilnoprawnych środków ochrony dobrego imienia Rzeczypospolitej Polskiej i Narodu Polskiego. Powództwo o ochronę dobrego imienia wytoczyć będzie mogła organizacja pozarządowa w zakresie swoich zadań statutowych lub Instytut Pamięci Narodowej (odszkodowanie lub zadośćuczynienie przysługują Skarbowi Państwa).

Po trzecie, ustawa typizuje przestępstwo publicznego przypisywania Narodowi Polskiemu lub Państwu Polskiemu odpowiedzialności za popełnione przez Trzecią Rzeszę Niemiecką zbrodnie, o których mowa w art. 6 Karty Międzynarodowego Trybunału Wojskowego, lub za inne przestępstwa stanowiące zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne (art. 55a ustawy o IPN), które ścigane będzie przez prokuratora oddziałowej komisji ścigania zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (art. art. 45a ustawy o IPN), niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia czynu zabronionego (art. 55b ustawy o IPN).

Ustawa wprowadza także zmiany do ustaw innych niż ustawa o IPN, w większości związane z jedną z ostatnich nowelizacji ustawy o IPN (ustawą z dnia 29 kwietnia 2016 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu oraz niektórych innych ustaw – Dz. U. poz. 749), polegające na modyfikacji rozwiązań przyjętych przez tą nowelizację.

Zmiana ustawy o grobach i cmentarzach wojennych ma na celu dodanie przepisów określających zasady udzielania dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie zadań związanych z opieką nad grobami i cmentarzami wojennymi.

Zmiana ustawy o muzeach (powiązana z uchycieniem art. 53n ustawy o IPN) zmierza do przeniesieniem kompetencji do nadawania medalu „Opiekun Miejsc Pamięci Narodowej” od Prezesa IPN do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Zmiana ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny popełnione pod groźbą kary, ma na celu objęcie tą ustawą także przestępstw określonych w dotychczasowym art. 55 ustawy o IPN oraz w nowododawanym art. 55a ustawy o IPN.

Ustawa ma wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem przepisów przewidujących, że medal „opiekun Miejsc Pamięci Narodowej” przyznaje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, a nie Prezes IPN, które to rozwiązania mają wejść w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Sejm uchwalił ustawę na 57. posiedzeniu w dniu 26 stycznia 2018 r. w oparciu o przedłożenie poselskie (nowelizacja ustawy o IPN w zakresie zbrodni popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich – druk sejmowy nr 771) oraz przedłożenie rządowe (nowelizacja

ustawy o IPN w zakresie cywilnoprawnej ochrony dobrego imienia Rzeczypospolitej Polskiej i Narodu Polskiego oraz wprowadzenia przestępstwa naruszenia dobrego imienia Narodu Polskiego lub Państwa Polskiego, a także zmiany w pozostałych ustawach – druk sejmowy nr 806).

Projekty stanowiły przedmiot prac sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka. Sprawozdanie Komisji oparło się na obydwu projektach. Zmiany wprowadzone przez Komisję mieściły się w materii tych przedłożeń.

W trakcie drugiego czytania (na posiedzeniu Sejmu) zgłoszono cztery dodatkowe poprawki, z których przyjęto (w trzecim czytaniu) jedną. Przyjęta poprawka miała charakter techniczno-legislacyjny i sprowadzała się do skreślenia zbędnej zmiany w ustawie o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (nowelizacja ustawy uchylająca przepisy odnoszące się do opinii nieistniejącej Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa weszła w życie zgodnie z nowelą z dnia 22 czerwca 2017 r. – Dz. U. poz. 1389 i 2495).

Ustawa została przekazana do Senatu w dniu 29 stycznia 2018 r.

III. Uwagi szczegółowe

1) art. 1 pkt 1 lit. a tiret trzecie oraz art. 2a ustawy o IPN (art. 1 pkt 1 lit. a oraz pkt 2 nowelizacji).

Zgodnie z nowym brzmieniem art. 1 pkt 1 lit. a tiret trzecie ustawy o IPN w zakresie działalności IPN znajdują się *expressis verbis* zbrodnie ukraińskich nacjonalistów i członków ukraińskich formacji kolaborujących z Trzecią Rzeszą Niemiecką. Nowododawany art. 2a wprowadza definicję tych zbrodni.

Powyższe przepisy znajdują zastosowanie nie tylko w działalności badawczo-naukowej IPN, ale także do działalności śledczej IPN. Zgodnie z art. 45 ustawy o IPN śledztwa w sprawach o wskazane zbrodnie będzie prowadzić prokurator oddziałowej komisji ścigania zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (art. 45 ustawy o IPN). Penalizowane będzie także publiczne zaprzeczanie takim zbrodniom (art. 55 ustawy o IPN).

Należy przypomnieć, że w prawie karnym szczególnego znaczenia nabiera wywodzona z art. 2 Konstytucji i zasady z zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa dyrektywa

dostatecznej określoności przepisów prawa, rozumiana jako nakaz tworzenia przepisów poprawnych z punktu widzenia językowego i logicznego oraz dostatecznie jasnych i precyzyjnych rozwiązań. Stąd ustawodawca formułując tego typu przepisy powinien dochować szczególnej staranności, a nowe rozwiązania powinny czynić zadość zasadom poprawnej legislacji.

Przepis art. 2a ustawy o IPN formułujący definicję zbrodni ukraińskich nacjonalistów i członków ukraińskich formacji kolaborujących budzi szereg poniższych wątpliwości.

Po pierwsze, wskazane zbrodnie zdefiniowane są (głównie) poprzez stronę podmiotową przestępstwa (ukraińscy nacjonaści i członkowie organizacji kolaborujących), a nie (jedynie) przez jego stronę przedmiotową (stosowanie przemocy, terroru innych form naruszenia praw człowieka, eksterminacja, ludobójstwo Polaków i obywateli polskich innych narodowości na terenach Wołynia i Małopolski Wschodniej). Oznacza to, że wskazany przepis odnosi się nie do każdego, kto popełnia wskazane czyny, a jedynie do podmiotu kwalifikowanego szczególną cechą. Poza hipotezą przepisu pozostają więc sprawcy dopuszczający się tego typu przestępstw, nie będący ukraińskimi nacjonalistami lub członkami organizacji kolaborujących, co samo w sobie może budzić wątpliwości.

Dodatkowo wątpliwości wzmacnia trudność w wykładni (stosowaniu przepisów). Jak krytycznie zauważa w swojej opinii do projektu ustawy Prokurator Generalny „posłużenia się przez projektodawców określeniem: „zbrodnie nacjonalistów ukraińskich oraz zbrodnie ukraińskich formacji kolaborujących” nie sposób uznać za poprawne, bowiem wymagać będzie wykładni pojęcia „ukraiński nacjonalista”, a tylko taka osoba będzie mogła być uznana za sprawcę zbrodni spenalizowanej w dodawanym art. 2a nowelizowanej ustawy. Takie brzmienie przepisu uczyni ze zbrodni „ukraińskich nacjonalistów” przestępstwo indywidualne właściwe. A więc takie, którego będzie się mógł dopuścić jedynie ktoś, kto w chwili jego popełnienia miał szczególną właściwość, czyli był ukraińskim nacjonalistą”.

Po drugie, art. 2a zdanie pierwsze ustawy o IPN definiuje zbrodnie ukraińskich nacjonalistów i członków ukraińskich formacji kolaborujących z Trzecią Rzeszą Niemiecką jako czyny popełnione przez ukraińskich nacjonalistów (ale już nie przez członków ukraińskich formacji kolaborujących z Trzecią Rzeszą Niemiecką). Dopiero zdanie drugie tego przepisu formułujące – jak się wydaje szczególny (lub odrębny) rodzaj przestępstwa – stanowi zarówno o ukraińskich nacjonalistach jak i członkach formacji kolaborujących.

Jedną z podstawowych reguł interpretacji tekstów prawnych zakazuje wykładni rozszerzającej definicji legalnych. Jeśli tak, to zgodnie z analizowaną definicją (dodatkowo mającą wpływ na określenie znamion przestępstwa), czyny polegające na stosowaniu przemocy, terroru lub innych form naruszania praw człowieka wobec jednostek lub grup ludności mogą popełnić jedynie ukraińscy nacjonałiści, natomiast udział w eksterminacji ludności żydowskiej oraz ludobójstwie na obywatelach II Rzeczypospolitej na terenach Wołynia i Małopolski Wschodniej jest udziałem zarówno ukraińskich nacjonalistów jak i członków ukraińskich formacji kolaborujących. Takie rozwiązanie nie wydaje się być celem przepisu.

Po trzecie, niezrozumiałą jest relacja pomiędzy zakresem przedmiotowym zdania pierwszego i zdania drugiego w art. 2a, a także (dodatkowo) art. 1 pkt 1 lit. a. Zgodnie z art. 1 pkt 1 lit. a przedmiotowe zbrodnie to zbrodnie popełnione na osobach narodowości polskiej lub obywatelach polskich. Polegające, zgodnie z art. 2a zdanie pierwsze, na stosowaniu przemocy, terroru lub innych form naruszania praw człowieka wobec jednostek lub grup ludności. Tymczasem zdanie drugie (w niejasny sposób – „zbrodnią jest również”) wprowadza, niejako na nowo powyższe przesłanki opisane w inny sposób – „udział w eksterminacji ludności żydowskiej oraz ludobójstwo na obywatelach II Rzeczypospolitej”.

Zdanie drugie przywołanego przepisu można by więc uznać za zbędne (jako mieszczące się w zdaniu pierwszym). Nie pozawala jednak na to fraza dotycząca „eksterminacji ludności żydowskiej”, a więc zarówno obywateli polskich, jak i „nie-obywateli”. Jest to grupa określona w przepisie szczegółowym, szerzej niż w przepisie ogólnym. Przepis art. 1 pkt 1 lit a we wprowadzeniu do wyliczenia, stanowi bowiem jedynie o osobach narodowości polskiej lub obywatelach polskich (poza swoim zakresem pozostawia „nie-obywateli” – „nie-Polaków”).

Zasadną powinna być zmiana, która uporządkuje wskazany „chaos terminologiczny”.

Po czwarte, trzeba zauważyć, że na podstawie dotychczasowych przepisów, prokurator oddziałowej komisji ścigania zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu prowadził śledztwa na podstawie przepisu ogólnego art. 1 pkt 1 lit. a tiret trzecie (w nowym brzmieniu przepisów będzie to tiret czwarte), czyli w sprawach „innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne”. Takie przestępstwa nie przedawniają się. Nowa definicja zbrodni ukraińskich nacjonalistów i członków ukraińskich formacji kolaborujących, nie przesądza wprost, że wszystkie te zbrodnie będą zbrodniami przeciwko

pokojowi, ludzkości lub zbrodniami wojennymi. Stąd należy zadać pytanie, czy celowym nie powinno być odpowiednie powtórzenie rozwiązania, jakie przyjęto w obowiązującym przepisie dotyczącym zbrodni komunistycznych (zgodnie z art. 4 ust. 1a ustawy o IPN bieg terminu przedawnienia zbrodni komunistycznych, niebędących zbrodniami wojennymi lub zbrodniami przeciwko ludzkości, rozpoczyna się od dnia 1 sierpnia 1990 r., a karalność tych zbrodni ustaje po 40 latach, gdy czyn stanowi zbrodnię zabójstwa, oraz po 30 latach, gdy czyn stanowi inną zbrodnię komunistyczną).

Po piąte, w definicji zbrodni ukraińskich nacjonalistów i członków ukraińskich formacji kolaborujących zabrakło stwierdzenia, że są to czyny stanowiące przestępstwa według polskiej ustawy karnej obowiązującej w czasie ich popełnienia – stwierdzenia analogicznego jak w przypadku obowiązującej definicji zbrodni komunistycznych. Co prawda definicje z ustawy o IPN nie są „samodzielnymi” stypizowanymi czynami zabronionymi – stosuje się do nich przepisy ogólne Kodeksu karnego, a konkretne zbrodnie i sankcje karne sformułowane są w przepisach szczególnych, to jednak brak takiego zastrzeżenia, przy jednoczesnym stosownym zastrzeżeniu w przypadku zbrodni komunistycznych, może budzić wątpliwości.

Sformułowanie **propozycji poprawek** do art. 2a ustawy o IPN wymaga poznania stanowiska projektodawców co do potrzeby i merytorycznego kierunku zmiany.

2) art. 1 pkt 1 lit. a tiret trzecie, art. 2a oraz art. 55a ust. 1 zdanie pierwsze ustawy o IPN (art. 1 pkt 1, 2 i 6 nowelizacji).

Wskazana jest zmiana techniczno-legislacyjna, która ujednocili przepisy ustawy. Opiniowana ustawa określa państwo niemieckie jako „Trzecią Rzeszę Niemiecką” (art. 1 i art. 2a ustawy o IPN) oraz „III Rzeszę Niemiecką” (art. 55a ustawy o IPN). Propozycja poprawki ujednocila przepisy nowelizowane opiniowaną ustawą, a także nienowelizowane tą ustawą przepisy „ustawy matki” (art. 1 pkt 1 w zakresie wprowadzenia do wyliczenia oraz art. 25 ust. 1 ustawy o IPN).¹

¹) Nazwa „III (Trzecia) Rzesza Niemiecka” jako nazwa nieoficjalna państwa, jest stosowana (obok również nieoficjalnej nazwy „III (Trzecia) Rzesza” w tekstach polskich ustaw (także jest zastaną nazwą ustawy o IPN). Pomimo braku przymiotu oficjalności, sam zakres tej nazwy na tle obowiązujących przepisów ustawowych, nie budził dotychczas wątpliwości, stąd propozycja poprawki ogranicza się do ujednocnienia terminologii.

Propozycja poprawki:

– w art. 1:

a) w pkt 1 w lit. a:

– w poleceniu nowelizacyjnym po wyrazach „w pkt 1” dodaje się dwukropek, pozostałą treść oznacza się jako tiret drugie oraz dodaje się tiret pierwsze w brzmieniu:

„– we wprowadzeniu do wyliczenia wyrazy „Trzeciej Rzeszy” zastępuje się wyrazami „III Rzeszy”,

– w lit. a w tiret trzecim wyrazy „Trzecią Rzeszą” zastępuje się wyrazami „III Rzeszą”,

b) w pkt 2, w art. 2a w zdaniu pierwszym i drugim wyrazy „Trzecią Rzeszą” zastępuje się wyrazami „III Rzeszą”;

3) art. 45a ustawy o IPN (art. 1 pkt 3 nowelizacji).

Zmiana art. 45a ustawy o IPN ma na celu objęcie jego dyspozycją nowododawanego przestępstwa z art. 55a. W tym zakresie jest zmianą dostosowawczą do zmiany głównej wprowadzanej art. 1 pkt 6 noweli. Poza samą zmianą odesłania, w nowym brzmieniu przepisu brak jest także wskazania, że prokurator oddziałowej komisji wszczyna śledztwa z urzędu – co można uzasadnić jako skreślenie nadregulacji (zob. art. 10 § 1 Kodeksu postępowania karnego). Brak jest też wskazania, że prokurator nie tylko „wszczyna”, ale i „prowadzi” śledztwo. W tym ostatnim zakresie, pomimo iż wydaje się, że jest to jedynie zmiana techniczno-redakcyjna (również skreślająca zbędny wyraz), to w praktyce może ona nieść za sobą nowe wątpliwości interpretacyjne.

Analogiczny, niezmienny art. 45, który wskazuje, że śledztwa w sprawach o zbrodnie z art. 1 pkt 1 lit. a, są wszczynane i prowadzone przez prokuratora oddziałowej komisji. Jako, że racjonalny ustawodawca dla nazwania jednakowych pojęć używa jednakowych określeń, to wskazane jest ujednolicenie przepisów (pozostawienie frazy „wszczyna i prowadzi”).

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 3, w art. 45a wyraz „wszczyna” zastępuje się wyrazami „wszczyna i prowadzi”;

4) art. 53o–53q ustawy o IPN (art. 1 pkt 5 nowelizacji).

Nowe brzmienie przepisu określającego zakres przedmiotowy ustawy (art. 1 pkt 2a ustawy o IPN) i tytuł nowododawanego rozdziału 6c ustawy o IPN wskazują, że przedmiotem ustawy jest ochrona dobrego imienia Rzeczypospolitej Polskiej i Narodu Polskiego. Tak określona materia ma powinna być uregulowana w sposób kompletny w art. art. 53o–53q ustawy o IPN. Tymczasem przepisy te w zasadzie odsyłają jedynie do odpowiedniego stosowania Kodeksu cywilnego w zakresie ochrony dóbr osobistych (poza tym odesłaniem określają podmiot, który może wytoczyć powództwo). Ustawa nie zawiera natomiast żadnych materialnych przepisów przesądzających na czym polegać ma ochrona dobrego imienia Rzeczypospolitej Polskiej i Narodu Polskiego.

Można rozważyć wyraźne powiązanie nowych regulacji z przepisami dotyczącymi dóbr osobistych w rozumieniu Kodeksu cywilnego (art. 24, art. 448, inne przepisy Kodeksu cywilnego). Ogólne (przedmiotowe) odesłanie do odpowiedniego stosowania przepisów kodeksu wydaje się niewystarczające.

W szczególności zaznaczyć należy, że samo odpowiednie stosowanie przepisów powinno jedynie uzupełniać już wyraźnie określone instytucje prawne.

W praktyce zastosowanie techniki odpowiedniego odesłania może też budzić wątpliwości na etapie stosowania przepisów. Odpowiednie stosowanie zakłada bowiem, że część przepisów do których się odsyła będzie stosowana wprost, część z odpowiednimi modyfikacjami, część zaś, ze względu na bezprzedmiotowość lub sprzeczność z zasadami ustawy odsyłającej, stosowana nie będzie.

Sformułowanie **propozycji poprawek** do 53o–53q ustawy o IPN wymaga poznania stanowiska projektodawców co do potrzeby i merytorycznego kierunku zmiany.

5) art. 53p ustawy o IPN (art. 1 pkt 5 nowelizacji).

Wskazana jest zmiana techniczno–legislacyjna uwzględniająca wprowadzony w art. 8 ust. 1 ustawy o IPN skrót nazwy „Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu”, czyli „Instytut Pamięci”, a nie „Instytut Pamięci Narodowej”.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 5, w art. 53p w zdaniu pierwszym i drugim skreśla się wyraz „Narodowej”;

6) art. 55a ust. 1 zdanie pierwsze ustawy o IPN (art. 1 pkt 6 nowelizacji).

Przepis art. 55a ust. 1 posługuje się sformułowaniem zbrodnie popełnione przez III Rzeszę Niemiecką. Sformułowanie to należy uznać za uprawnione na gruncie języka potocznego (codziennego), a także języka prawniczego (języka o tekstach normatywnych). W języku prawnym (języku tekstów normatywnych) sformułowanie to jest swoistym „skrótom myślowym”, którego dopuszczalność, w kontekście mających się cechować szczególną precyzją przepisów karnych, może budzić wątpliwości.

W prawie karnym zbrodnią (przestępstwem) jest czyn człowieka (zachowanie osoby fizycznej). Jurydycznie zbrodnie popełnione przez III Rzeszę to zbrodnie popełnione przez funkcjonariuszy III Rzeszy, ewentualnie popełnione w ramach instytucji państwowych III Rzeszy. Należy rozważyć wprowadzenie stosownej poprawki.

Sformułowanie **propozycji poprawki** do art. 55a ust. 1 zdanie pierwsze ustawy o IPN wymaga poznania stanowiska projektodawców co do potrzeby i merytorycznego kierunku zmiany.

7) art. 55a ust. 1 zdanie pierwsze ustawy o IPN (art. 1 pkt 6 nowelizacji).

Analiza art. 55a ust. 1 prowadzi do dwóch możliwych interpretacji przepisu. Przedmiotowy przepis nie pozwala bowiem w sposób jednoznaczny stwierdzić, czy obejmuje on popełnione przez III Rzeszę Niemiecką zbrodnie nazistowskie określone w art. 6 Karty Międzynarodowego Trybunału Wojskowego oraz popełnione przez III Rzeszę Niemiecką inne przestępstwa stanowiące zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne. Czy też obejmuje popełnione przez III Rzeszę Niemiecką zbrodnie nazistowskie określone w art. 6 Karty Międzynarodowego Trybunału Wojskowego oraz wszystkie inne przestępstwa stanowiące zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne (bez względu na „podmiot” je popełniający).

Wątpliwość może budzić także, czy fraza „w inny sposób rażąco pomniejsza odpowiedzialność rzeczywistych sprawców tych zbrodni” odnosi się do pomniejszania tej odpowiedzialności „publicznie i wbrew faktom”.

Wątpliwość budzi przede wszystkim użyty po wyrazach „podpisanego w Londynie dnia 8 sierpnia 1945 r. (Dz. U. z 1947 r. poz. 367)” przecinek, który o ile ma mieć znaczenie normatywne (zgodnie z podstawową regułą interpretacji tekstów prawnych w ustawie nie

zamieszcza się wyrażen zbędnych) wyraźnie „separuje” popełnione przez III Rzeszę Niemiecką zbrodnie nazistowskie od innych przestępstw.

Uzasadnienie do projektu ustawy nie pozwala odczytać intencji projektodawców w tym zakresie.

Poniższe propozycje poprawek, w sposób alternatywny, doprecyzowują przepisy.

Uzasadnieniem zmiany jest potrzeba dochowania szczególnej staranności przy określaniu znamion czynu zabronionego.

Propozycje poprawek:

– w art. 1 w pkt 6, w art. 55a:

a) *ust. 1 otrzymuje brzmienie:*

„1. Kto publicznie i wbrew faktom:

1) *przypisuje Narodowi Polskiemu lub Państwu Polskiemu odpowiedzialność lub współodpowiedzialność za:*

a) *popełnione przez III Rzeszę Niemiecką zbrodnie nazistowskie określone w art. 6 Karty Międzynarodowego Trybunału Wojskowego załączonej do Porozumienia międzynarodowego w przedmiocie ścigania i karania głównych przestępców wojennych Osi Europejskiej, podpisanego w Londynie dnia 8 sierpnia 1945 r. (Dz. U. z 1947 r. poz. 367),*

b) *przestępstwa stanowiące zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne, inne niż wskazane w lit. a,*

2) *w inny sposób rażąco pomniejsza odpowiedzialność rzeczywistych sprawców zbrodni, wskazanych w pkt 1*

– podlega grzywnie lub karze pozbawienia wolności do lat 3.”,

b) *po ust. 1 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:*

„4. Wyrok, w sprawach, o których mowa w ust. 1, jest podawany do publicznej wiadomości.”;

albo

– w art. 1 w pkt 6, w art. 55a:

a) *ust. 1 otrzymuje brzmienie:*

„1. Kto publicznie i wbrew faktom:

1) *przypisuje Narodowi Polskiemu lub Państwu Polskiemu odpowiedzialność lub współodpowiedzialność za popełnione przez III Rzeszę Niemiecką:*

- a) *zbrodnie nazistowskie określone w art. 6 Karty Międzynarodowego Trybunału Wojskowego załączonej do Porozumienia międzynarodowego w przedmiocie ścigania i karania głównych przestępców wojennych Osi Europejskiej, podpisanego w Londynie dnia 8 sierpnia 1945 r. (Dz. U. z 1947 r. poz. 367),*
- b) *przestępstwa stanowiące zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne, inne niż wskazane w lit. a,*
- 2) *w inny sposób rażąco pomniejsza odpowiedzialność rzeczywistych sprawców zbrodni, wskazanych w pkt 1*
– podlega grzywnie lub karze pozbawienia wolności do lat 3. ”,

b) *po ust. 1 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:*

„4. Wyrok, w sprawach, o których mowa w ust. 1, jest podawany do publicznej wiadomości.”;

8) art. 55a ust. 3 ustawy o IPN (art. 1 pkt 6 nowelizacji).

Przepisy ustawy należy skonfrontować z prawem do swobodnego wyrażania poglądów (wolnością wypowiedzi). Należy zgodzić się z ogólną konkluzją, że gwarantowana w art. 54 ust. 1 Konstytucji wolność wyrażania poglądów nie ma charakteru absolutnego i może podlegać ograniczeniom, z zachowaniem zasady proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji). Projektodawcy przepisów przedstawili przede wszystkim argumenty za wprowadzeniem nowego typu czynu zabronionego określonego w art. 55a ustawy (przypisywanie Narodowi Polskiemu lub Państwu Polskiemu odpowiedzialność lub współodpowiedzialność za popełnione przez III Rzeszę Niemiecką zbrodnie nazistowskie określone w art. 6 Karty Międzynarodowego Trybunału Wojskowego, lub za inne przestępstwa stanowiące zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne lub w inny sposób rażąco pomniejszanie odpowiedzialność rzeczywistych sprawców tych zbrodni). Wątpliwość budzić może jednak poszerzenie pola kryminalizacji o czyny popełnione nieumyślnie². W tym wypadku nie przedstawiono wystarczającej argumentacji pozwalającej stwierdzić, że penalizowanie wszystkich nieumyślnych zachowań typizowanych art. 55a ust. 1 (np. nieumyślne rażąco pomniejszanie odpowiedzialności rzeczywistych sprawców zbrodni), spełnia konstytucyjny test proporcjonalności.

2) Zgodnie z art. 9 § 2 Kodeksu karnego czyn zabroniony popełniony jest nieumyślnie, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć.

9) art. 53n ustawy o IPN i art. 6b ustawy o muzeach (art. 1 pkt 4 i art. 3 nowelizacji).

Uchylenie art. 53n ustawy o IPN oraz dodanie nowego art. 6b do ustawy o muzeach ma na celu przeniesienie kompetencji do nadawania medalu „Opiekun Miejsc Pamięci Narodowej” od Prezesa IPN do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jako, że po upływie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy (zob. art. 5 opiniowanej ustawy) właściwym w sprawie przyznania medalu przestanie być Prezes IPN, a organem właściwym w tej sprawie stanie się minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, to właściwym powinno być dodanie stosownego przepisu przejściowego przesadzającego, czy i na podstawie jakich przepisów mają toczyć się tzw. sprawy w toku. Powinność rozstrzygnięcia w przepisach przejściowych o wpływie nowej ustawy na stosunki powstałe pod działaniem ustawy dotychczasowej zakłada § 30 ust. 1 Zasad techniki prawodawczej. Zgodnie z wyrażoną tam dyrektywą takie przepisy należy formułować bez względu na to, czy do tych stosunków zamierza się stosować przepisy dotychczasowe, przepisy nowe czy przepisy regulujące ten wpływ w sposób odmienny od przepisów dotychczasowych i przepisów nowych.

Propozycja poprawki:

– po art. 4 dodaje się art. ... w brzmieniu:

„Art. W sprawach nadania medalu „Opiekun Miejsc Pamięci Narodowej” wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie art. 1 pkt 4 oraz art. 3 ustawy, stosuje się art. art. 53n ustawy zmienianej w art. 1.”.

Szymon Giderewicz

Główny legislator